

Кримінальний процес та криміналістика

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19415403>

Судовий контроль як гарантія забезпечення прав, свобод та законних інтересів затриманої особи

Артамонов Мирослав Артурович,

здобувач кафедра кримінального

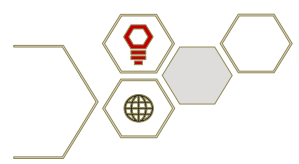
та кримінального процесуального права

Національного університету «Києво-Могилянська академія», м. Київ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0006-0559-9077>

Прийнято: 18.03.2026 | Опубліковано: 31.03.2026

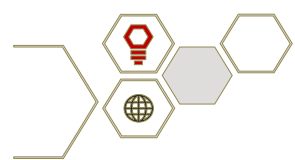
Анотація: Судовий контроль традиційно розглядають як один із засобів забезпечення прав учасників кримінального провадження. Його нормативне підґрунтя в Україні має основою положення Конституції України, яка гарантує право кожного на свободу й особисту недоторканність, а також передбачає обов'язковість негайного судового контролю за будь-яким обмеженням свободи особи. Особливість судового контролю щодо затриманої особи полягає в його превентивному характері, тобто це такий процесуальний механізм, що не дозволяє здійснювати затримання без належних підстав і гарантій фіксації моменту фактичного позбавлення свободи. Коригувальний аспект виявляється в можливості суду оперативно втручатися в ситуації порушення прав затриманого, відновлювати їх та зобов'язувати органи досудового розслідування усунути виявлені порушення. Проте національне законодавство не містить вимог щодо обов'язкового судового контролю, який автоматично застосовували б до кожного факту затримання.

У статті досліджено сутність та форми судового контролю за дотриманням прав затриманих осіб. Проаналізовано проблематику формального підходу слідчих суддів до перевірки законності затримання без ухвали (стаття 208 КПК України). Сформульовано конкретні пропозиції щодо внесення змін до статей 303 та 304 КПК України з метою запровадження механізму автономного оскарження затримання. **Мета дослідження** полягає в аналізі теоретичних засад та практичних аспектів реалізації судового контролю як ключової процесуальної гарантії забезпечення прав і свобод особи під час затримання. **Методологічну основу дослідження** становить сукупність загальнонаукових та спеціальних юридичних методів, обраних відповідно до мети та завдань роботи. Діалектичний метод- дозволив розглянути судовий контроль у його розвитку: від конституційної декларації до практичного впровадження в кримінальний процес, виявивши суперечності між нормативним змістом статті 208 КПК України та реальною судовою практикою. Порівняльно-правовий метод використано для зіставлення положень КПК України зі стандартами статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практикою ЄСПЛ. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу змісту статті 303 та статті 304 КПК України з метою виявлення процесуальних прогалин у механізмі оскарження затримання.

Під час дослідження буде доведено неефективність існуючих механізмів оскарження затримання та виявлено прогалину в статті 303 КПК України, яка не передбачає права на пряме оскарження законності затримання до моменту звернення слідчого з клопотанням про запобіжний захід.

Ключові слова: слідчий суддя, судовий контроль, кримінальне провадження, затримання особи, права і свободи людини, законність затримання, оскарження затримання, процесуальні гарантії.

Judicial control as a guarantee of protecting the rights, freedoms, and legitimate interests of a detained person

Myroslav Artamonov,

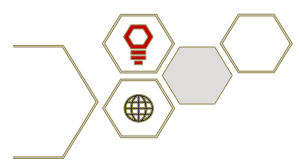
PhD Student, Department of Criminal and Criminal Procedural Law National University of «Kyiv-Mohyla Academy» (NaUKMA), Kyiv, Ukraine,
orcid.org/0009-0006-0559-9077

Abstract. Background. Judicial control is traditionally conceptualized as the fundamental guarantor of participants' rights in criminal proceedings. In Ukraine, its normative framework is anchored in constitutional mandates that prioritize the right to liberty and security of person, requiring immediate judicial oversight of any custodial restriction. Within the Criminal Procedure Code (CPC) of Ukraine, judicial control functions as a vital institutional check against potential abuses by pretrial investigative bodies, ensuring rigorous adherence to procedural standards.

Problem Statement. The distinctiveness of judicial control concerning detainees lies in its dual nature: a preventive mechanism that safeguards against arbitrary detention and a corrective instrument that enables prompt judicial intervention to restore violated rights. However, a critical systemic flaw remains: national legislation does not mandate an automatic judicial review for every instance of detention. This leads to a formalistic approach by investigating judges, particularly regarding warrantless detentions under Article 208 of the CPC.

Purpose. This study aims to provide a comprehensive analysis of the theoretical and practical dimensions of judicial control as a primary procedural guarantee. The research specifically focuses on addressing the "procedural vacuum" that exists between the moment of actual detention and the subsequent court hearing.

Methodology. The study employs a multidisciplinary framework, integrating the dialectical method with comparative-legal, formal-legal, and systemic analysis to evaluate the efficacy of current judicial oversight.

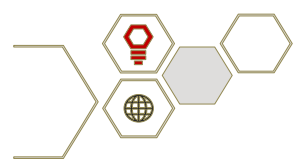
Results. The findings expose the inherent inefficiency of existing appeal mechanisms. A significant legislative gap was identified in Article 303 of the CPC, which fails to provide a direct, autonomous right to challenge the legality of detention until the prosecution initiates a motion for a preventive measure.

Conclusions. To resolve this imbalance, the article formulates transformative proposals for amending Articles 303 and 304 of the CPC. These amendments aim to institutionalize a proactive mechanism for the autonomous appeal of detention, shifting the judicial role from a reactive observer to an active guardian of individual liberty.

Keywords: investigating judge, judicial control, criminal proceedings, detention of a person, human rights and freedoms, legality of detention, challenging detention, procedural guarantees.

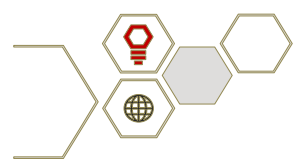
Постановка проблеми. Відсутність у чинному КПК дієвого механізму оскарження затримання до моменту розгляду питання про запобіжний захід створює сферу, де затримана особа залишається без ефективного судового захисту в перші години позбавлення свободи. У науковому аспекті стаття спрямована на розв’язання теоретичного конфлікту між оперативністю досудового розслідування та непорушністю презумпції невинуватості й права на свободу. У практичному – підвищити рівень довіри суспільства до слідчих суддів як гарантів справедливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема забезпечення прав затриманої особи та здійснення судового контролю під час кримінального провадження перебуває у центрі уваги багатьох провідних українських процесуалістів. Фундаментальні теоретичні засади судового контролю як самостійного напрямку діяльності суду закладені у працях О. В. Капліної, де авторка обґрунтовує його роль як інституційного запобіжника зловживанням з боку обвинувачення [2]. Питання процесуального статусу слідчого судді та його повноважень щодо захисту конституційних прав громадян ґрунтовно

досліджували Ю. М. Грошевий, І. Є. Марочкін та М. А. Макаров [4, 11]. Окремі аспекти законності затримання без ухвали суду та відповідності національної практики стандартам ЄСПЛ стали предметом аналізу у роботах М. М. Потоцького, який наголошує на необхідності автоматичного контролю за кожним фактом позбавлення волі [16], а також у публікаціях М. Нечипорука та Л. Лавріченко, які акцентують на існуючих прогалинах у реалізації права на свободу в умовах воєнного стану[1]. Теоретичні розробки Я. О. Леон та В. Я. Марчака дозволили глибше зрозуміти коригувальну функцію судового контролю в контексті змагальності сторін [3, 10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на ґрунтовність наявних наукових розробок у сфері судового контролю, низка аспектів забезпечення прав затриманої особи залишається поза межами детального правового аналізу або потребує переосмислення у зв'язку з мінливою судовою практикою. Зокрема, низька дієвість превентивного судового контролю. Вирішення цих аспектів є ключовим для забезпечення прав затриманих. Якщо затримання не може бути оскаржене автономно і негайно, то право на свободу (ст. 5 ЄКПЛ) перетворюється на ілюзорне. Дослідження цих невирішених частин дозволить досягти головної мети статті - створення моделі реального, а не декларативного захисту особи. У межах цієї роботи автор планує вирішити такі конкретні питання: розробити алгоритм оскарження затримання через доповнення ч. 1 ст. 303 КПК; обґрунтувати обов'язковість винесення окремої судової ухвали щодо законності затримання у кожному випадку розгляду запобіжного заходу. Для досягнення поставленої цілі визначено такі наукові та практичні завдання: обґрунтувати необхідність розширення переліку рішень, що підлягають оскарженню під час досудового розслідування (ст. 303 КПК), включивши до нього затримання особи без ухвали слідчого судді. Сформулювати конкретні редакційні правки до КПК України, які дозволять перетворити право на

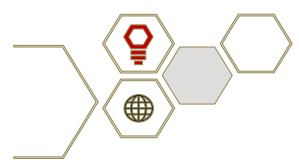

оскарження затримання з декларативного положення на дієвий інструмент захисту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед основних гарантій, що має забезпечити слідчий суддя в контексті затримання, ключовими є перевірка законності підстав фактичного затримання, оцінка дотримання процесуальних строків, з'ясування стану здоров'я затриманої особи, підтвердження факту забезпечення їй права на захисника та перекладача, а також встановлення відсутності неналежного поводження тощо. На жаль, слідчі судді здебільшого не проводять детальний аналіз обставин кримінального провадження. У цьому контексті факт наявності протоколу затримання з формальним посиланням на його підстави (без належного обґрунтування та врахування фактичних обставин) часто є для них достатнім для виправдання очевидного порушення права на свободу. Крім цього, відсутність можливості оскаржити такі рішення в апеляційному порядку (ухвала Київського апеляційного суду від 28 лютого 2020 року) лише посилює проблему. Це фактично позбавляє особу ефективного захисту, а формальний підхід суддів надає можливість залишати очевидні порушення без належного реагування [1].

Судовий контроль у кримінальному провадженні, зазначає О. В. Капліна, є окремим напрямом діяльності суду, яку здійснюють під час досудового розслідування слідчим суддею. [2, с. 3]. Судовий контроль є окремою функцією діяльності суду на стадії досудового розслідування. Із цього приводу Я. О. Леон зазначає, що його сутність полягає в контролі за дотриманням прав і свобод людини під час проведення СРД і НСРД, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення інших процесуальних дій чи прийняття процесуальних рішень [3, с. 128].

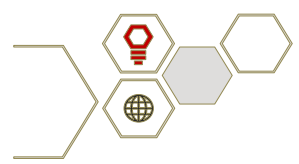
Слушним вважаємо твердження Ю. М. Грошевого та І. Є. Марочкина, що правовий зміст судового контролю суттєво відрізняється від прокурорського керівництва. Адже суд, на відміну від прокурора, не є

представником ні сторони обвинувачення, ні сторони захисту, що припускає неупередженість і незалежність суду. З огляду на це, усі процесуальні рішення, що обмежують права та свободи громадян, мають або бути дозволеними судом, або передбачати можливість бути оскарженими. Саме так створюють гарантії законності й обґрунтованості прийнятих рішень [4, с. 9]. Отже, судовий контроль не усуває прокурорського керівництва на стадії досудового розслідування, а є додатковим гарантом законних прав і свобод учасників кримінального провадження [5, с. 69–70].

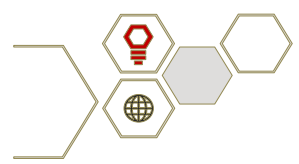
Право особи, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, оскаржити своє затримання в судовому порядку, передбачене частиною 4 статті 29 Конституції України, згідно з якою кожний затриманий має право в будь-який час оскаржити в суді своє затримання, а також пунктом 4 статті 5 Конвенції, відповідно до якої кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, упродовж якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним [6, с. 160]. Таке право на оскарження затримання слідчому судді безпосередньо не передбачено в статті 303 КПК України. Це створює ситуацію, коли затриманий змушений чекати 48 або 60 годин, поки слідчий не звернеться до суду з клопотанням про обрання запобіжного заходу. Наразі адвокати намагаються оскаржувати затримання через статтю 206 КПК України, яка зобов'язує суддю звільнити кожного, хто тримається без законних підстав. Проте зазначена норма – це передусім процесуальний обов'язок судді, а не дієвий механізм реалізації права особи на скаргу.

З огляду на зазначене, з метою усунення цієї прогалини та забезпечення права затриманого необхідно внести зміни до частини 1 статті 303 КПК України, додавши окремий пункт: «Скарги на законність затримання особи без ухвали слідчого судді в порядку статті 208 КПК України можуть бути подані затриманою особою, її захисником чи законним представником у будь-який

момент до початку розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу». Водночас чітко прописати в статті 304 КПК, що скарга на незаконне затримання має бути розглянута слідчим суддею не пізніше ніж за 72 години з моменту надходження, незалежно від того, чи подав слідчий клопотання про арешт. Запропонований нами механізм автономного оскарження затримання передбачає два основні сценарії процесуального розвитку подій, залежно від активності сторони обвинувачення. Перший: у разі якщо орган досудового розслідування вбачає достатньо підстав для подальшого обрання запобіжного заходу, тоді ці два питання мають розглядати паралельно. Слідчий суддя зобов'язаний спершу надати правову оцінку законності затримання. Якщо затримання визнають незаконним, особа має бути негайно звільнена в залі суду, що, однак, не перешкоджає суду розглянути клопотання про запобіжний захід (але вже без факту попереднього тримання під вартою). Це забезпечує виправлення порушення прав людини, а потім переходить до суті запобіжного заходу. Другий сценарій реалізують у разі, якщо затримання відбулося, але потім особу відпустили. За таких обставин затриманий ініціює перевірку. Розмежування цих сценаріїв дає змогу збалансувати інтереси правосуддя та права людини. У першому випадку забезпечують процесуальну економію (спільний розгляд), а в другому – негайність судового захисту.

ЄСПЛ у своїй практиці послідовно зауважує, що ефективність судового контролю визначають реальністю, а не формальністю перевірки. Суд акцентує, що національні суди мають бути здатні не лише констатувати порушення, а й забезпечувати їх оперативне усунення, тим самим захищаючи затриману особу від незаконних дій органів правопорядку. Суд зазначав, що затримання без достатніх правових підстав суперечить статті 5 Конвенції, а перевірка його законності повинна бути ефективною та здійснюватися без зволікань [7]. Українська практика поступово рухається в напрямі такого підходу, хоча досі наявні проблеми формального підходу окремих слідчих суддів до перевірки обґрунтованості підстав затримання.

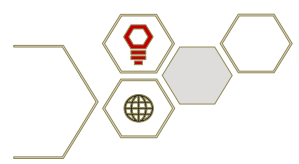

Проте 2025 року практика Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (ККС ВС) щодо первинного судового контролю за законністю затримання продовжила еволюцію, започатковану протягом 2023-2024 років, з акцентом на посилення активної ролі суду в перевірці не лише ризиків обрання запобіжного заходу, а й фактичних підстав і процедур затримання. Загальною є тенденція до збільшення кількості скарг на незаконне затримання (близько 15–20 % успішних у касації), передусім в умовах воєнного стану (стаття 615 КПК України), з посиланням на стандарти ЄСПЛ (стаття 5 Конвенції) [8].

Водночас проблемним питанням залишається недостатність судового контролю з боку слідчих суддів, що надають дозволи на затримання, проведення слідчих (розшукових) дій щодо адвокатів. Аналіз змісту постановлених цими суддями ухвал здебільшого свідчить про поверховість доводів, що обґрунтовують необхідність здійснення втручання в діяльність адвоката, або ж про відсутність належної аргументації з цього питання. У цьому контексті неможливо оминати увагою випадок затримання адвокатки з Одеси Ольги Панченко, якій повідомлено про підозру в кримінальному провадженні, як і її підзахисному [9, с. 269].

Суть судового контролю становить самостійне з'ясування слідчим суддею обставин кримінального провадження з визначеного кола питань, формування власного внутрішнього переконання з досліджуваних фактів. Результатом будь-якого виду судового контролю є захист прав особи, забезпечення законності і правосуддя [10, с. 142–143].

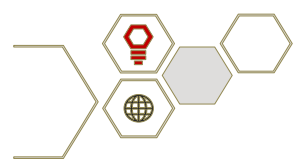
Судовий контроль здійснюють у таких процесуальних формах: ухвалення рішення про застосування, зміну чи припинення заходів забезпечення кримінального провадження; розгляд скарг учасників досудового розслідування на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора; надання дозволу на здійснення відповідних слідчих (розшукових) дій; вирішення самовідводів, відводів; перевірка інформації про порушення

прав затриманих на досудовому розслідуванні за ініціативою слідчого судді та їх припинення [11, с. 219]. Конституційний принцип судового контролю за будь-яким фактичним позбавленням волі є імперативним і не допускає винятків (крім воєнного чи надзвичайного стану в частині, визначеній законом).

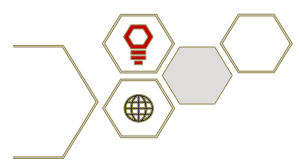
Якщо до доставлення особи до слідчого судді прокурор або слідчий звернеться з клопотанням про застосування запобіжного заходу, слідчий суддя зобов'язаний забезпечити проведення в найстисліший строк розгляду цього клопотання. У §33 рішення ЄСПЛ у справі «МакКей проти Сполученого Королівства» зазначено, що судовий контроль під час першого доставлення заарештованої особи повинен бути негайним, щоб забезпечити виявлення будь-якого жорстокого поводження, а також звести до мінімуму будь-яке необґрунтоване втручання у свободу особи [12]. Обмеження в часі, визначені цією вимогою, не передбачають вільного тлумачення з метою недопущення серйозного послаблення процесуальних гарантій особи та ризику порушення права, захищеного в цьому положенні [13, с. 341]. Стаття 5 §4 Конвенції проголошує, що кожний, кого позбавлено волі через арешт чи тримання під вартою, має право на судовий розгляд, під час якого суд без зволікання вирішує питання про законність тримання під вартою і постановляє звільнити затриманого, якщо тримання його під вартою є незаконним. Про це зазначено і у відповідних рішеннях ЄСПЛ у справах проти України (зокрема, «Невмержицький проти України», «Яковенко проти України», «Ігнатов проти України», «Карabet та інші проти України» від 14 жовтня 2021 року № 38943/19 [14]), де одностайно визначено: будь-яке фактичне позбавлення волі (навіть до формального пред'явлення підозри) вимагає судового контролю протягом 72 годин, інакше це порушення за статтею 5 Конвенції.

Незалежно від наявності клопотання слідчого, прокурора, слідчий суддя зобов'язаний звільнити особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримали цю особу, не доведе: наявність передбачених

законом підстав для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду; неперевищення граничного строку тримання під вартою; відсутність зволікання в доставленні особи до суду. На цій обставині акцентовано в пункті 48 рішення ЄСПЛ «Чеботарі проти Молдови» від 13 листопада 2007 року: за відсутності обґрунтованої підозри особа не може бути за жодних обставин затримана або взята під варту з метою примушення її зізнатися в злочині, свідчити проти інших осіб або щоб отримати від неї факти чи інформацію, які можуть бути підставою для обґрунтованої підозри [15]. Затриманий у будь-якому разі повинен бути доправлений до слідчого судді для розгляду питання стосовно законності затримання, навіть тоді, коли вже встановлено непричетність затриманого до злочину. Таку позицію з цього питання М. М. Потоцький обґрунтовує необхідністю зниження ризику свавілля. Такий контроль необхідний для перевірки обґрунтованої підозри затримання та вчасного реагування держави на скарги затриманого, зокрема, щодо жорстокого поводження [16, с. 117]. З моменту затримання особа перебуває під захистом держави, і в такому випадку держава повинна довести відсутність жорстокого поводження та катування [17]. Завчасний судовий контроль і реагування на скарги затриманого суттєво впливають на перебіг подальшого розслідування та результати судових розглядів. Порівнюючи рішення ЄСПЛ у справах «Огороднік проти України» від 5 лютого 2015 року [18] та «Капустяк проти України» від 3 березня 2016 року [19], можна стверджувати, що за таких обставин завчасний судовий контроль і, як наслідок, своєчасне реагування на скарги про жорстоке поводження є гарантіями добросовісності державної влади та знижують ризики порушення статті 3 Конвенції. Судовий контроль наразі є найкращим інструментом перевірки законності затримання осіб, яких підозрюють у вчиненні злочину [20, с. 100]

З одного боку, доставляти до суду навіть тих, чию непричетність уже встановлено, – це спосіб установити законність затримання. Якщо слідчий

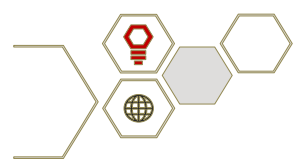

затримав невинувату особу, він мав би пояснити судді, на підставі яких даних він вважав підозру обґрунтованою в момент затримання. Проте слідчі судді перевантажені клопотаннями про обшуки, арешти. Якщо додати до цього кожне затримання за статтею 208 КПК України для перевірки, черги в судах стануть нескінченними.

Аналіз КПК України дає змогу здійснити класифікацію механізмів судового контролю.

Провідне місце посідає *автоматичний контроль законності затримання*. Автоматичним судовим контролем М. М. Потоцький вважає контроль, який є обов'язковим і не залежить від волі сторони захисту й обвинувачення, має самостійний характер і є предметом розгляду окремого судового засідання [16, с. 116]. У ньому посилену увагу слід спрямувати на строки. Зокрема, максимальний строк затримання без судової ухвали – 72 години з моменту фактичного затримання. Прокурор або слідчий зобов'язаний подати клопотання про тримання під вартою так, щоб розгляд відбувся в межах 72 годин. Якщо клопотання не подано або не розглянуто протягом 72 год, особа автоматично звільняється (частина 1 статті 211 КПК України). Це «жорстке» правило, яке призводить до грубого порушення у вигляді незаконного тримання та згодом відшкодування за статтею 1176 ЦК України та спеціальним Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» від 1 грудня 1994 року № 2 66/94-ВР [21].

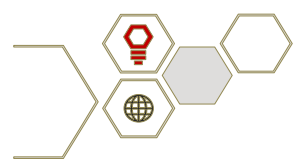
Однак на практиці реалізація цього механізму майже неможлива: особа постає перед численними перешкодами на шляху до отримання компенсації, про які йтиметься далі. По-перше, практика засвідчує, що механізм оскарження незаконного затримання за статтею 206 КПК України є недостатньо ефективним. Слідчі судді зазвичай ставляться до оцінювання законності затримання вкрай формально, обмежуючись лише наявністю

протоколу затримання з посиланням на норму КПК України без аналізу фактичних обставин, обґрунтованості втручання в приватне життя та обмеження свободи. Унаслідок цього ймовірність отримати ухвалу про визнання затримання незаконним залишається вкрай низькою. По-друге, з огляду на неефективність механізму оскарження за статтею 206 КПК України, фактично особа змушена чекати закриття кримінального провадження через відсутність складу чи події кримінального правопорушення або винесення виправдувального вироку. Водночас, за позицією слідчих суддів, питання незаконності затримання може бути розглянуто лише на стадії судового розгляду обвинувачення. Оскільки такі провадження можуть тривати роками, право на компенсацію виникає тільки після набрання виправдувальним вироком законної сили (після можливого апеляційного перегляду) або винесення постанови про закриття провадження, що трапляється ще рідше. Після цього особу очікує ще кілька років судових розглядів у цивільному процесі, поки суд розгляне її позов про відшкодування шкоди [1]. Існуючий механізм реалізації права на відшкодування шкоди характеризується надмірною процедурною складністю, що створює фактичні перешкоди для доступу затриманих осіб до реальних засобів правового захисту. Це перетворює статтю 5 Конвенції (право на свободу) на ілюзію.

Наступний вид – *судовий контроль під час продовження строків тримання під вартою*, де судовий розгляд трансформується в перевірку наявності ризиків й обґрунтованості підозри, що має постійно підвищуватися.. Кожне продовження (стаття 199 КПК України) – повноцінний судовий розгляд, де слідчий суддя (або суд у підготовчому/судовому провадженні) зобов'язаний переоцінити ризики (стаття 177 КПК України), пропорційність усього періоду тримання з моменту затримання та альтернативні заходи.

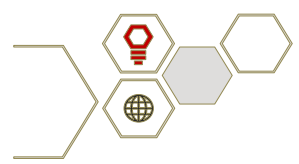
Завершальним є *судовий контроль за умовами тримання*, що забезпечує дотримання заборони катувань, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, забезпечуючи тим самим дотримання конвенційних

стандартів заборони жорсткого поводження з особою, яка перебуває під юрисдикцією держави. Розроблено проєкт Закону України «Про внесення змін до КПК України щодо посилення ефективності функціонування інституту службових осіб, відповідальних за перебування та забезпечення дотримання прав затриманих» від 21 березня 2024 року № 3623-IX [22]. Цей нормативно-правовий документ посилює ефективність відповідальних осіб, запроваджуючи цифрову фіксацію кожного кроку – від моменту фактичного затримання до поміщення в ІТТ або звільнення. Слідчий суддя, перевіряючи умови тримання, фактично буде верифікувати роботу Custody Officer. Постійна фіксація стану затриманого в електронній системі робить неможливим приховане застосування насильства. Це і буде переходом від декларативного захисту прав людини до технологічного.

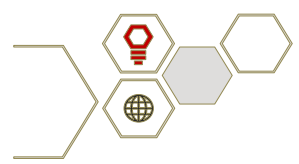
Така класифікація дає підстави розглядати судовий контроль не як одноразовий акт перевірки, а як безперервну динамічну систему забезпечення прав особи, де кожна наступна форма контролю доповнює попередню, створюючи цілісний механізм захисту особи від свавільного втручання у сферу її природних прав.

Висновки. Під час дослідження було повністю реалізовано поставлену мету - комплексний аналіз теоретичних і практичних засад забезпечення прав затриманої особи. За результатами дослідження запропоновані зміни до статей 303 та 304 КПК України, що дозволить затриманій особі самостійно ініціювати судову перевірку законності свого статусу, не чекаючи подання клопотання про запобіжний захід. Усі завдання, поставлені на початку дослідження, виконано. Вдалося не лише показати прогалини в законодавстві, а й змодельовати конкретні сценарії їх усунення. Проаналізована судова практика підтвердила, що без чітких законодавчих фільтрів судовий контроль ризикує залишитися декларативним інструментом. Надалі перспективним напрямом дослідження вбачається вивчення впливу системи *Custody Records* на якість судового контролю.

Список використаних джерел

1. Ничипорук М., Лавріченко Л. Незаконне затримання без ухвали суду: аналіз статті 208 КПК України та практика ЄСПЛ. *Юридична Газета*. 2020. № 21 (715). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/nezakonne-zatrimannya-bez-uhvali-sudu-analiz-statti-208-kpk-ukrayini-ta-praktika-espl.html> (дата звернення: 23.01.2026).
2. Капліна О. В. Судовий контроль у кримінальному провадженні : навч. посіб. Харків : Право, 2015. 88 с.
3. Леон Я. О. Судовий контроль під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. № 2/1. С. 128–132. URL: http://vjhr.hu/archive/2017_2_1/23.pdf (дата звернення: 23.03.2026).
4. Грошевий Ю. М., Марочкін І. Є. Органи судової влади в Україні : навч. посіб. Київ : Ін Юре, 1997. 200 с.
5. Аббакумов В., Трофименко В. Особливості контролю за дотриманням прав і свобод людини при проведенні слідчих дій у житлі чи іншому володінні особи. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2005. № 8. С. 69–75.
6. Винокуров О. В. Актуальні проблеми захисту прав та законних інтересів підозрюваного при затриманні. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 4. С. 160–164 URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2015_Vinokurov.pdf (дата звернення: 23.01.2026).
7. Grinenko v. Ukraine : Judgment of the ECtHR, № 33627/06, 15 Nov. 2012. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114515> (дата звернення: 23.01.2026).
8. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). 2025. URL:

https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/ogliady/Oglyad_KKS_09_2025.pdf
(дата звернення: 23.01.2026).

9. Тіньовий звіт до розділу 23 «Правосуддя та фундаментальні права» та розділу 24 «Юстиція, свобода та безпека» Звіту Європейської комісії щодо прогресу України... у 2024 році / за заг. ред. Р. Куйбіди. Київ, 2024. URL: <https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2025/10/shadow-report-2025-ua-2.pdf>
(дата звернення: 23.01.2026).

10. Марчак В. Я. Судовий контроль за дотриманням прав людини згідно з кримінальним процесуальним законодавством України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 141–146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aym_2013_1_25 (дата звернення: 23.01.2026).

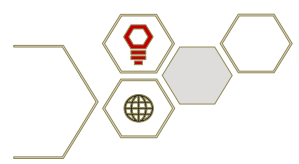
11. Макаров М. А. Судовий контроль у кримінальному провадженні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 339 с.

12. Комюніке Секретаря Європейського суду з прав людини стосовно рішення у справі «МакКей проти Сполученого Королівства» (McKay v. the United Kingdom), no. 543/03, 03 Oct. 2006. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/so2812> (дата звернення: 23.01.2026).

13. Удовенко Ж. В. Гарантії забезпечення права особи на невтручання в її особисте і сімейне життя у кримінальному провадженні України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.09 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2021. 586 с.

14. Karabet and Others v. Ukraine : Judgment of the ECtHR, nos. 38943/19 and 3934/19, 14 Oct. 2021. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-212411>
(дата звернення: 23.01.2026).

15. Сороколіт Я. Практика ЄСПЛ щодо тримання під вартою. *Юридичний ресурс «Протокол»*. 2021. URL: https://protocol.ua/ua/praktika_espl_shchodo_trimannya_pid_vartoyu/
(дата звернення: 23.01.2026).

16. Потоцький М. М. Судовий контроль за затриманням особи за підозрою у вчиненні злочину. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 4 (69). С. 115–122. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-69-4-115-122>.
17. Zyakun v. Ukraine : Judgment of the ECtHR, № 1561/07, 25 Feb. 2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b55 (дата звернення: 23.01.2026).
18. Ogorodnik v. Ukraine : Judgment of the ECtHR, № 29644/10, 05 Feb. 2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a68 (дата звернення: 23.01.2026).
19. Kapustyak v. Ukraine : Judgment of the ECtHR, № 26230/11, 03 March 2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_b61 (дата звернення: 23.01.2026).
20. Лоскутов Т. О. Проблеми затримання особи за підозрою у вчиненні злочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2019. Вип. 57, т. 2. С. 7–101. URL: http://www.visnyk-juris-uzhnu.uz.ua/archive/57_2019/2/22.pdf (дата звернення: 23.01.2026).
21. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів: Закон України від 01 груд. 1994 р. № 266/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 23.01.2026).
22. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо посилення ефективності функціонування інституту службових осіб: Закон України від 21 берез. 2024 р. № 3623-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2024. № 18. Ст. 71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3623-20> (дата звернення: 23.01.2026).